

VIỆT NAM - Hình mẫu của các nước đang phát triển trong thiết lập hệ thống đổi mới sáng tạo

Ngày 2/9/2020, Tổ chức Sở hữu trí tuệ thế giới (WIPO) đã công bố trực tuyến Báo cáo Chỉ số đổi mới sáng tạo toàn cầu (GII) năm 2020, theo đó Việt Nam tiếp tục giữ thứ hạng 42 trong tổng số 131 quốc gia/nền kinh tế. So với năm 2019, thứ hạng này của Việt Nam không tăng, nhưng tiệm cận nhóm 40 quốc gia/nền kinh tế dẫn đầu; một số trụ cột, nhiều chỉ số quan trọng có sự cải thiện đáng kể và tiếp tục được xem là hình mẫu của các nước đang phát triển trong việc thiết lập hệ thống ĐMST như là một ưu tiên quốc gia.

Một số trụ cột và nhiều chỉ số quan trọng có sự cải thiện đáng kể

GII năm 2020 cho thấy hệ thống đổi mới sáng tạo (ĐMST) của Việt Nam có kết quả nổi bật về trụ cột đầu vào là “Trình độ phát triển của thị trường”, xếp hạng 39 (tăng 30 bậc so với năm 2019). Trong đó, tiến bộ đáng chú ý là về liên kết ĐMST với kết quả tốt hơn ở chỉ số “Hợp tác viện - trường - doanh nghiệp”, tăng 10 bậc (từ vị trí 75 lên 65); và chỉ số “Quy mô phát triển của cụm công nghiệp” tăng 32 bậc (từ vị trí 74 lên 42). “Năng lực hấp thụ tri thức” tăng 13 bậc so với năm 2019, xếp hạng 10 - là thế mạnh của Việt Nam nhờ sự dẫn đầu về “Nhập khẩu công nghệ cao” (hạng 4) và “Dòng vốn đầu tư trực tiếp nước ngoài (FDI)” (hạng 19).

Trụ cột 3 - “Cơ sở hạ tầng” tiếp tục có sự cải thiện tích cực (tăng 9 bậc so với năm 2019). Trong đó, đáng kể nhất là nhóm chỉ số về “Hạ tầng công nghệ thông tin và truyền thông - ICT” tăng 6 bậc, với tiến bộ rõ rệt về “Tiếp

cận ICT” (tăng 4 bậc, từ vị trí 90 lên 86) và “Sử dụng ICT” (tăng 27 bậc, từ vị trí 92 lên 65). Các chỉ số liên quan tới năng lượng trong GI 2020 cũng có sự cải thiện tích cực. Chỉ số “Sản lượng điện theo đầu người” tiếp tục cải thiện so với 2019 (tăng 5 bậc, từ vị trí 81 lên 76); chỉ số “GDP/đơn vị năng lượng sử dụng” tăng 7 bậc (từ vị trí 92 lên 85).

Đối với đầu ra của ĐMST, trụ cột 7 - “Sản phẩm sáng tạo” tăng 9 bậc so với năm 2019, xếp hạng 38. Có 6 chỉ số ở trụ cột này cải thiện so với 2019 và có thứ hạng cao như: “Số lượng ứng dụng phần mềm được sản xuất” (hạng 10, tăng 3 bậc); “Đăng ký nhãn hiệu theo xuất xứ” (hạng 20, tăng 4 bậc); “Sản lượng ngành công nghệ cao và công nghệ trung bình cao” tăng 4 bậc (từ 27 lên 23). Đặc biệt, với 33 thương hiệu nằm trong top 5.000 (dẫn đầu là Viettel Telecom), Việt Nam đã xếp hạng thứ 19 ở chỉ số mới được đưa vào sử dụng lần đầu tiên trong GI 2020 - chỉ số “Giá

trị thương hiệu toàn cầu”. Bên cạnh đó, nhóm chỉ số “Sáng tạo tri thức” và “Lan truyền tri thức” có cải thiện tích cực so với 2019, trong đó, nhóm chỉ số “Lan truyền tri thức” xếp hạng 14 (được coi là thế mạnh của Việt Nam) nhờ sự dẫn đầu về chỉ số “Xuất khẩu công nghệ cao” (hạng 2). Đặc biệt, chỉ số “Số công bố bài báo khoa học” đã tăng 13 bậc so với 2019 (từ vị trí 74 lên 61).

Hình mẫu của các nước đang phát triển trong thiết lập hệ thống ĐMST

Báo cáo của WIPO cho thấy, các nước xếp trên Việt Nam trong GI 2020 đều là các quốc gia/nền kinh tế phát triển, thuộc nhóm thu nhập cao. Trong nhóm 29 quốc gia có thu nhập trung bình thấp được xếp hạng năm 2020, Việt Nam tiếp tục giữ vị trí đứng đầu (năm 2019 nhóm này có 26 quốc gia và Việt Nam cũng đứng đầu). Trong 10 nước ở khu vực Đông Nam Á, Việt Nam duy trì vị trí thứ 3, sau Singapore và Malaysia.

Tại Hội thảo “Giới thiệu báo

cáo GII năm 2020 và kết quả của Việt Nam” do Bộ KH&CN tổ chức ngày 8/9/2020, các chuyên gia của WIPO khẳng định, trong bối cảnh các quốc gia/nền kinh tế khác luôn nỗ lực cải thiện kết quả ĐMST, chưa kể những biến động khó lường trên phạm vi toàn cầu đã và đang diễn ra trong thời gian qua (đại dịch COVID-19, chiến tranh thương mại Mỹ - Trung Quốc...), Việt Nam vượt qua thách thức, duy trì được thứ hạng 42, tiệm cận nhóm 40 quốc gia/nền kinh tế dẫn đầu như đã đạt được năm 2019 là một nỗ lực rất lớn. Thông cáo báo chí của WIPO trích lời GS Soumitra Dutta - nguyên Trưởng khoa và là giáo sư quản lý tại Đại học Cornell (đơn vị đồng tác giả của Báo cáo GII), cho biết: “Như Trung Quốc, Ấn Độ và Việt Nam đã thể hiện, việc theo đuổi ĐMST bền bỉ sẽ được đền đáp theo thời gian. GII đã được chính phủ các nước này và nhiều nước khác trên thế giới sử dụng để cải thiện kết quả ĐMST của họ”.

Phát biểu tại Hội thảo (đầu cầu Thụy Sĩ), ông Francis Gurry - Tổng Giám đốc WIPO khẳng định, có 3 tác động chính của GII: thứ nhất, các quốc gia sử dụng GII như một thước đo để đo lường một cách tương đối về kết quả và năng lực của một quốc gia khi so sánh với các quốc gia khác trên thế giới; thứ hai, bộ chỉ số GII cho phép các quốc gia đánh giá các điểm yếu và điểm mạnh của họ trong kết quả ĐMST; thứ ba, các quốc gia có thể sử dụng kết quả đánh giá đó để hoàn thiện các chính sách ĐMST, tiếp tục tiến lên phía trước. Bộ chỉ số GII đang tạo ra động lực mạnh mẽ cho các nền kinh tế và các quốc gia trong

Ông Francis Gurry - Tổng Giám đốc WIPO phát biểu tại Hội thảo (đầu cầu Thụy Sĩ).

việc thu thập dữ liệu tốt hơn về ĐMST, tạo ra các số liệu ĐMST tốt hơn.

“Trong bộ chỉ số GII năm 2020, Việt Nam tiếp tục được xem là hình mẫu của các nước đang phát triển khác trong việc thiết lập hệ thống ĐMST như là một ưu tiên quốc gia. Việc ban hành Nghị quyết từ năm 2017, sử dụng bộ chỉ số GII như một công cụ đo lường và đánh giá hiệu quả hoạt động ĐMST của quốc gia là minh chứng rõ ràng nhất cho thấy Việt Nam đã nhận thức được tầm quan trọng của ĐMST đối với sự phát triển đất nước. Chúng tôi chúc mừng Việt Nam với những nỗ lực đã đạt được và hoan nghênh những chương trình hành động trong các năm qua để hoàn thành nhiệm vụ được giao trong Nghị quyết đã nêu” - ông Francis Gurry nhấn mạnh.

Cũng theo Tổng Giám đốc WIPO Francis Gurry, cùng

với 3 quốc gia đang phát triển khác là Trung Quốc, Ấn Độ và Philippines, Việt Nam đã đạt được tiến bộ ấn tượng nhất về thứ hạng trong bộ chỉ số GII. Việt Nam cũng đứng đầu trong nhóm các quốc gia có mức thu nhập trung bình thấp. Khi tính chung cho những năm qua, Việt Nam nằm trong top 50 các nền kinh tế GII, có sự tiến bộ đáng kể nhất về vị trí xếp hạng trong việc tăng thứ hạng theo thời gian. Đây cũng là kỷ lục cùng với 3 nền kinh tế khác khi được đề xuất là “quốc gia vượt trội về ĐMST trong 10 năm liên tiếp”. Chắc chắn Việt Nam sẽ tiếp tục ưu tiên ĐMST trong sự phát triển kinh tế thông qua một quy trình có hệ thống nhằm cải thiện việc thu thập dữ liệu và bằng cách tập trung vào việc điều phối chính sách ở tất cả các cấp chính quyền. Ông Francis Gurry bày tỏ hy vọng, Việt Nam sẽ tiếp tục vươn lên, hướng tới nối liền sự ngăn cách về ĐMST toàn cầu

giữa các nền kinh tế phát triển và các nền kinh tế mới nổi và đang phát triển.

Những yếu tố quan trọng góp phần duy trì thứ hạng trong bối cảnh khó khăn

Có nhiều yếu tố quan trọng tạo nên kết quả GII năm 2020 của Việt Nam, trong đó phải kể đến việc từ năm 2017 đến nay, Chính phủ đã sử dụng chỉ số GII như một công cụ quản lý điều hành quan trọng. Chính phủ đã phân công các bộ, cơ quan, địa phương có trách nhiệm cải thiện chỉ số này, trong đó Bộ KH&CN được giao nhiệm vụ là đầu mối theo dõi, điều phối chung. Với sự chỉ đạo quyết liệt của Thủ tướng, các Phó Thủ tướng cũng như sự vào cuộc của nhiều bộ, ngành, địa phương, các viện nghiên cứu, trường đại học, doanh nghiệp, chỉ số GII của Việt Nam liên tục được cải thiện, từ vị trí 59 (năm 2016) lên vị trí 42 (năm 2019 và năm 2020).

Các chuyên gia cho rằng, Việt Nam nằm trong một khu vực kinh tế năng động, bằng nhiều bước đi đa dạng, sáng tạo, Việt Nam đã khai thác được những cơ hội tham gia chuỗi giá trị toàn cầu, là điểm đến hấp dẫn của các nhà đầu tư nước ngoài. Chúng ta cũng đã chủ động tham gia các hiệp định thương mại tự do song phương và đa phương, chủ động hội nhập với nền kinh tế thế giới, đồng thời cũng có những hoạt động ngoại giao đa dạng, giúp nâng cao vị thế của Việt Nam trên trường quốc tế. Hướng đi này đã được WIPO ghi nhận trong Báo cáo GII 2020, Việt Nam được nêu như một trong những ví dụ điển hình của việc hưởng lợi từ tham

Thủ tướng Bộ KH&CN Bùi Thế Duy phát biểu tại Hội thảo.

gia chuỗi giá trị toàn cầu và mạng lưới ĐMST.

Cùng với đó, gần đây, khu vực doanh nghiệp đã tích cực, chủ động nắm bắt các cơ hội thị trường, dần hình thành cộng đồng doanh nghiệp có khả năng học hỏi và ĐMST, thể hiện qua xu hướng chi cho nghiên cứu và phát triển (R&D) của doanh nghiệp chiếm tỷ lệ ngày càng tăng, đến nay đã chiếm phần lớn trong tổng chi R&D của cả nước. Liên kết viện - trường - doanh nghiệp, liên kết cụm cũng được tăng cường.

Phát biểu tại Hội thảo, Thủ tướng Bộ KH&CN Bùi Thế Duy khẳng định, từ năm 2017 đến nay, với sự hỗ trợ tích cực của WIPO cũng như phái đoàn thường trực Việt Nam bên cạnh Liên hợp quốc, Chính phủ Việt Nam đã coi chỉ số GII như một biện pháp điều hành. Thông qua chỉ số GII, các tiêu chí con đã được đưa thành các nhiệm vụ cụ thể của các bộ, ngành, địa phương trong các Nghị quyết ngay từ đầu

năm. Với sự hỗ trợ và phân tích của chuyên gia WIPO, chúng ta đã nhìn thấy rõ điểm mạnh, yếu để đẩy mạnh, tập trung giải quyết, duy trì và thúc đẩy chỉ số ĐMST ở Việt Nam. Các bộ, ngành đã quyết liệt trong việc cải thiện từng chỉ số trong bộ chỉ số của GII. Trong bối cảnh khó khăn của năm 2020 khi nền kinh tế của các quốc gia đều bị ảnh hưởng bởi đại dịch COVID-19, Việt Nam đang nổi lên như một hình mẫu về chống dịch cũng như tích lũy được kết quả nghiên cứu trong nhiều năm và đã đưa ra các giải pháp về KH&CN để chống lại đại dịch. Một chỉ số đáng nói khác là mặc dù trong 6 tháng giãn cách xã hội vì dịch COVID-19 nhưng số lượng bằng sáng chế, đơn đăng ký bảo hộ hữu trí tuệ khác vẫn tiếp tục tăng và số được công nhận cũng tăng hơn so với cùng kỳ năm 2019 ✍

VVH